

Göz Ardı Edilenler

İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar

Hazırlayanlar

Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği
Eşit Haklar İçin İzleme Derneği

13 Mart 2013, İstanbul

GÖZ ARDI EDİLENLER: İSTANBUL'DA YAŞAYAN SURİYELİ SİĞİNMACILAR

İçindekiler

Kısaltmalar	4
1.Giriş.....	5
2.Metodoloji.....	6
3.Arka Plan Bilgisi	7
3.1.Suriye’de Yaşanan Çatışma Ortamı ve Türkiye’ye Sığınma Talebi	7
3.2.Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili Genel Bilgiler	7
3.2.1.Kamplarda Yaşam Koşulları	8
3.2.2.Kamp Dışında Yaşayanlar ve Yaşam Koşulları	10
4.1.Uluslararası Mevzuat.....	11
4.2.Ulusal Mevzuat.....	11
4.3.Suriyeli Sığınmacıları Kapsayan Temel Mevzuatlar	13
4.3.1.Sığınma Hakkı	13
4.3.2.Sağlık Hakkı	14
4.3.3.Eğitim Hakkı	14
4.3.5.Çalışma Hakkı	16
4.3.6.Çocuklarla İlişkin Düzenlemeler.....	16
6.Tespitler ve Öneriler	22
6.1.Tespitler	22
6.2.Öneriler	23
EK 1	25
İstanbul’daki Kürt Kökenli Suriyeli Sığınmacılarla Yapılan Görüşme Notları	25

Kısaltmalar

Birleşmiş Milletler	BM
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği	BMMYK
BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	BMEHS
Çocuk Hakları Komitesi	ÇHK
Çocuk Hakları Sözleşmesi	ÇHS
Ekonomik Kültürel Sosyal Haklar Komitesi	ESKHK
Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi	ESKHS
Eşit Haklar İçin İzleme Derneği	EŞHİD
Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma Ve Kültür Derneği	GÖÇ DER
Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme	IAOKS
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi	CEDAW
Mültecilerin Statüsünün Belirlenmesine Yönelik Uluslararası Cenevre Sözleşmesi	BMMSS
Sivil Toplum Örgütü	STÖ
T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Yönetim Başkanlığı	AFAD
Türkiye Büyük Millet Meclisi	TBMM
Yüksek Öğretim Kurulu	YÖK

1.Giriş

Suriye’de Mart 2011 yılından bu yana devam eden çatışma ortamı nedeniyle yüzlerce insan hayatını kaybetmiş, yaralanmış veya yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda bırakılmışlardır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre ülke içinde yerlerinden edilmiş Suriyelilerin sayısı milyonları bulurken, 1.1 milyondan fazla Suriye vatandaşı da ülke sınırlarını geçerek başta Ürdün ve Türkiye olmak üzere, Lübnan, Irak, Mısır ve diğer ülkelere sığınma talebinde bulunmuştur. Her geçen gün artmakta olan bu sayının % 77’sini kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. 12 yaş üzeri kız çocuğu ve kadınların toplamı nüfusun %51’dir. Nüfusun %38’ini 0-11 yaş grubu, %14’ünü ise 12-17 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır.¹

6 Mart 2013 tarihinde yayınlanan T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Yönetim Başkanlığı (AFAD) verilerine göre Nisan 2011 tarihinden bu yana “geçici koruma” statüsü altında Türkiye’ye giriş yapan Suriye yurttaşlarının sayısı 185.982’dir. Ancak bu sayının sadece Türkiye’de sekiz ilde mevcut bulunan 17 kamp ve yerleşim yerinde yaşayan Suriyelilere ait olduğu, Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yaşamlarını devam ettirmeye çalışan, çoğunluğu çocuk ve kadınlardan oluşan 200 binden fazla kayıtlı veya kayıtsız Suriye vatandaşının bulunduğu çeşitli kaynaklar tarafından doğrulanmaktadır. AFAD ve T.C Dışişleri Bakanlığı verilerine dayanılarak hazırlanan, 9 Mart 2013 tarihli BMMYK verilerine göre, son günlerde yapılan yeni bir düzenlemeyle şehirlerde yaşayan yaklaşık 40.000 kişi kayıt altına alınmıştır. Bu rakamların toplamı ile birlikte, Türkiye’de 30.000’i kayıt olmayı bekleyen yaklaşık 400,000 Suriyeli bulunmaktadır.² Bu sayının %75’ini kadın ve çocuklar oluşturmaktadır.³

Türkiye’nin ulusal mevzuatında kitlesel göç hareketleri ve acil insani yardım gerektirecek olan koşulları karşılayan kanun maddeleri oldukça sınırlıdır. Mevcut durumda, hem kamp hem de kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların temel hak ve ihtiyaçlarının karşılanması için çıkartılan genelgelerin birçoğu ihtiyaca cevap verme konusunda son derece yetersiz kalmaktadır. Bir başka sorun ise var olan genelgelere ulaşmanın neredeyse imkansız olması hem sığınmacıların hem de bu alanda faaliyet göstermek isteyen sivil inisiyatiflerin yasal çerçeve ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları istikrasız bir ortam yaratmaktadır.

“Göz Ardı Edilenler: İstanbul’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar” raporu, uluslararası insan hakları sözleşmeleri kapsamında, Türkiye’nin yerine getirmesi gereken yasal yükümlülükleri çerçevesinde şekillendirilecek bir koruma mekanizmanın oluşmasını teşvik etmek, hak ve özgürlüklerinden mahrum olan bireylerin mağduriyetlerinin en kısa zamanda giderilebilmesi için alınacak tedbirlerin oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

---

1 UNHCR Syria Regional Refugee Response: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

2 UNHCR Syria Regional Refugee Response: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

3 AFAD Başkanı, Dr. Fuat Oktay, 6 Mart 2013 tarihli Suriye konulu basın toplantı metninden alıntı (06.03.2013)

<http://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=1076&ID=5>

Rapor, sadece İstanbul'da yaşayan Suriyeli sığınmacıları konu alsa da Türkiye'nin farklı illerinde benzer şartlarda yaşamlarını devam ettirmeye çalışan çok sayıda Suriyeli sığınmacının sorununu da dile getirmektedir.

2. Metodoloji

"Göz Ardı Edilenler: İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar" raporu, Suriye'deki iç çatışma ortamından kaçarak, farklı zamanlarda İstanbul'a gelmiş Kürt kökenli Suriyeli sığınmacıları kapsamaktadır. Raporun sadece Kürt kökenli sığınmacıları kapsamaması bir tercih değil ulaşılabilen sığınmacıların Kürt olması nedeniyledir. Rapor, İstanbul'un üç farklı semtinde yaşamlarını sürdürmeye çalışan sığınmacıların karşılaştıkları zorlukları, uğradıkları hak ihlallerini ve kısıtlanan özgürlüklerini konu almaktadır.

Rapora temel teşkil eden veriler, Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (GÖÇ DER) üye ve gönüllüleri tarafından yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış, görüşmelerin tamamı 2013 yılının Şubat ayı içerisinde yapılmıştır. Üçer kişiden oluşan üç görüşme ekibi, Eminönü, Esenyurt ve Kanarya olmak üzere üç semtte toplam 19 görüşme kaydı oluşturmuştur. Görüşmelerin tamamı Kürtçe yapılmış, daha sonra Türkçeye çevrilmiştir. Özel hayatın gizliliği ve olası güvenlik problemleri nedeniyle görüşme yapılan kişilerin kişisel bilgilerine raporda yer verilmemiştir.

Görüşme bulguları, çocuk, kadın, göç, sosyal hizmetler alanında çalışmalar yapan sivil toplum örgütü temsilcileri ve akademisyenlerle paylaşılmış, görüşme yapılan semtlerden birine toplu bir ziyaret düzenlenmiştir.

Raporlama çalışması kapsamında İstanbul Valiliği ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bilgi edinme başvurusunda bulunulmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konu ile ilgili verilen yazılı soru önermeleri taranmıştır.

Elde edilen verilerin tamamı, Türkiye'de kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılara yönelik medyada çıkan haberler, farklı sivil toplum örgütlerinin hazırladıkları raporlar, BMMYK verileri, Türkiye tarafından açıklanan resmi verilerle kıyaslanmış, ilgili uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat gözden geçirilerek yorumlanmıştır.

Raporun son bölümünü oluşturan öneriler bölümü, görüş alışverişinde bulunulan Sivil Toplum Örgütü (STÖ) temsilcileri ve akademisyenlerin katkıları ile hazırlanmıştır.

Raporu hazırlayan, Göç Der⁴ ile Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHID)⁵ başta Türkiye'de Irk ve Etnik Kökene Dayalı Ayrımcılığın İzlenmesi olmak üzere

---

4 Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği, www.gocder.com/

5 Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, www.esithaklar.org

“Ayrımcılığın İzlenmesi Platformu⁶” içinde ortak faaliyet yürüten bağımsız STÖ’lerdir.

3.Arka Plan Bilgisi

3.1.Suriye’de Yaşanan Çatışma Ortamı ve Türkiye’ye Sığınma Talebi

Suriye’de birçok insanın hayatını kaybetmesi, yaralanması ve yerlerinden edilmesine neden olan çatışma ortamının başlamasının üzerinden tam iki yıl geçmiştir. 15 Mart 2011 günü, Deraa kentinde rejim karşıtı yazılama yaptıkları gerekçesiyle tutuklanan gençlerin işkence gördüğü haberi kente yayıldıktan sonra, gençlerin serbest bırakılması için eylemler düzenlenmeye başlanmış, düzenlenen bu eylemlere güvenlik birimlerinin şiddetli müdahalesi sonucu birçok insan hayatını kaybetmiştir.

Hükümet güçleri ile muhalifler arasındaki çatışma giderek sertleşip ülke düzeyine yayılması ile birlikte yüz binlerce Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Türkiye hükümeti bu süreçte “açık kapı” politikası uygulayacağını ilan etmiş ve sınırlarını Suriyeli sığınmacılara açmıştır. Çatışmaların ülkenin kuzeyine yayılması sınırı geçerek Türkiye’ye sığınan Suriyeli sayısında hızlı bir artışa neden olmuştur.

Nisan 2011’den itibaren Türkiye’ye giriş yapmaya başlayan Suriyeli sığınmacılar, ilk olarak, Haziran 2011 tarihinde, “geçici koruma” statüsü ile, Hatay’ın Yayladağı, Altınözü ve Reyhanlı ilçelerinde kurulan çadır kentlere yerleştirilmeye başlandı. Türkiye hükümeti, 1951 tarihli Mültecilerin Statüsünün Belirlenmesine Yönelik Uluslararası Cenevre Sözleşmesi’ne (BMMSS) koyduğu çekince nedeniyle Suriyelileri mülteci ya da sığınmacı olarak tanımayıp, “misafir” olarak tanımladı. Bu yolla “misafirlerin” kamp dışında yaşamaları ya da Türkiye üzerinden başka bir ülkeye geçiş yapmaları engellenmiş olacak, sınırı geçip Türkiye’ye gelen tüm Suriyeliler kamplara yerleştirilecekti.

Suriye’den gelen sığınmacılarla ilgili koordinasyondan sorumlu kuruluş olarak Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) belirlenmiştir. AFAD’ın koordinasyonunda; İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Tarım ve Köyşleri, Ulaştırma ve Maliye Bakanlıkları, Genelkurmay Başkanlığı, Hatay Valiliği, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay ortak çalışmalar yürütmektedir.⁷

3.2.Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili Genel Bilgiler

AFAD ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) rakamlarına göre şu anda Türkiye’de kamplarda ve kamp dışında yaşayan

---

6 Platform 2011 yılında çeşitli alanlarda meydana gelen ayrımcı uygulamaları izlemek üzere kurulmuş bağımsız bir platformdur. Bkz. www.esithaklar.org

7 TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, “Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu”, Kabul tarihi: 15.02.2012, http://www.amnesty.org.tr/ai/system/files/TBMM_İHİK_rapor.pdf

yaklaşık 400,000 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. 22 Şubat 2013 tarihinde yayınlanan AFAD resmi rakamlarına göre AFAD yönetimi altında bulunan Hatay (5), Gaziantep (4), Kilis, Şanlıurfa (3), Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman ve Adana'da bulunan 17 kamp ve barınma merkezlerinde toplam 183.540 kişi bulunmaktadır. Hasta ve yaralı olarak yatılı tedavi görenlerin refakatçileri ile birlikte sayısı ise 318'dir. Bu rakamlardan elde edilen veriler göstermektedir ki yaklaşık 200,000 Suriyeli sığınmacı kamplar dışında yaşamlarını sürdürmektedir. Bu kişilerin bazıları kayıtlı olmakla birlikte sınır kapılarından herhangi bir kayıt yapılmadan giriş yapanlar da olmuştur. Türkiye ile Suriye arasındaki sınırların denetim altında bulundurulmaması, sığınmacılar açısından hem güvenlik sorununu ortaya çıkartmakta hem de Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında gerekli olan demografik ve diğer bilgilerin eksik kalmasına neden olmaktadır.

3.2.1.Kamplarda Yaşam Koşulları

Mülteci ve sığınmacıların güvenliklerinin sağlanması Uluslararası Mülteci Hukuku'nun güvence altına aldığı temel bir haktır. Ancak güvenlik koşullarının bu kişilerin diğer haklardan yararlanmasını engellememesi de gereklidir. Türkiye tarafından oluşturulan kamplarda ise Suriyeli sığınmacılara tam bir tecrit ve izolasyon uygulanmaktadır.

Mevcut durumda kamplar uluslararası yardım kuruluşları, insan hakları örgütleri, kadın ve çocuk örgütleri, ulusal ve uluslararası basın yayın organlarına hatta milletvekillerine dahi kapatılmış durumdadır. Bu durum kamplarda yaşayan kişiler açısından tecrit ve izolasyona yol açmaktadır.

Kampların idaresine yönelik Nisan 2012'de yürürlüğe giren genelge kamuoyundan gizlenmekte, kamplar her türlü sivil bağımsız denetime kapalı tutulmaktadır.⁸

Bugüne kadar kamplara ziyaret gerçekleştirmek isteyen Uluslararası Af Örgütü temsilcilerinin, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Göç İltica ve Nüfus Komitesi temsilcilerinin, Ana Muhalefet Partisi Milletvekillerinin ve Türkiye'den STÖ'lerin ziyaret talepleri kabul edilmemiştir.

Oysa hem kampların güvenliğini sağlayacak hem de izolasyona yol açmayacak makul düzenlemeler yapılması olanaklıdır. Üstelik bu düzenlemeleri yapmak hem izolasyon ve tecridi önleyecek hem de kamplarla ilgili olumsuz iddiaları azaltacaktır.

Kamplarda uygulanan izolasyon politikası nedeniyle kamplardaki koşullar hakkında ayrıntılı verilere ulaşmak olanaklı değildir. Ancak giderek artan sığınmacı sayısı, kampların kapasitelerinin yetersizliği ve yaşam koşulları ile ilgili olumsuz deneyim ve izlenimler kamp dışında yaşamaya başlayan sığınmacıların sayısında artışa neden olmuştur. Örneğin, Şanlıurfa Ceylanpınar kampında kayıtlı bulunan 12.000 "misafir" Suriyeliye kalacak yer ve hizmet sağlayamayan kamp yetkilileri bu kişileri kamplardan çıkartarak çevre mahalle

⁸ A.Tuğluk, TBMM Soru Önergesi, 26.02.2013 <http://web.tbmm.gov.tr/gelenkagitlar/metinler/185921.pdf>

ve ilçelere göndermiştir.⁹ 26 Şubat 2013 tarihinde sınırdan yeni giriş yapan ve aile bireyleri Harran konteyner kampında kalan sığınmacılar kalacak yer olmadığı için kamplara alınmamış, kamp yetkilileri ile sığınmacılar arasında çıkan arbedede yaralananlar olmuştur.¹⁰

Kamplara yönelik şikayetler farklı kurum ve kuruluşların görüşmeleri sırasında bir süre kampta kalıp daha sonra ayrılmış Suriyeli sığınmacılar tarafından dile getirilmiştir.¹¹ Ayrıca Ocak 2012'de Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun kamplara ilişkin zor yaşam koşulları, kötü muamele ve tecavüz iddialarını yerinde incelemek üzere bir çalışma ziyaretinde bulunmuş ve buna ilişkin bir rapor yayınlamıştır.¹²

Kamplara gitmeyi tercih etmeyen sığınmacılar bu durumun belli başlı nedenleri olarak aşağıdaki kaygı ve düşünceleri ifade etmişlerdir:

- **Fiziki koşullar ve güvenlik:** Kamplar kapasite olarak gelen talebi karşılayamamaktadırlar. Maddi koşullar kamptan kampa değişiklik göstermektedir. Bazı kamplarda maddi olanakların yetersizliği nedeniyle aynı çadır veya konteynerde birden fazla aile barınmak zorunda kalmaktadır. Kamplarda genel olarak yiyecek, su, giyecek, ilk yardım gibi temel ihtiyaçların karşılandığı mekanlar olsa da kamplar güvenlik açısından risk taşıyan ve çatışma ortamına yakın bölgelerde bulunmaktadır.
- **İzolasyon ve hareket özgürlüğünün engellenmesi:** Kamplardaki giriş çıkışların özel kontrol altında olması, merkezlerde barınanların dışarıyla ilişkisinin kontrol altında tutulması merkezlerin en büyük dezavantajını oluşturmaktadır. Bu durum sığınmacıların yakınlarına ulaşma, temel ihtiyaçlarını giderme gibi haklarından mahrum bırakmaktadır.
- **Etnik ve dini kökene dayalı ayrımcılık:** Farklı etnik kökene veya dini inanca sahip Suriyeli sığınmacılar ayrımcılığa uğrama riski nedeniyle kamplarda kalmamaktadır. Örneğin Hristiyanlar, Kürtler, Romanlar ve Çerkezler bu gruplar arasındadır. Merkezlerde sadece Sünni Müslümanlara yönelik dini hizmetler sunulmaktadır. Kürt kökenli Suriyelilerin Türkiye'de politik olarak ayrımcı muamele göreceklere dair inançları kampa girmelerinin önünde engel oluşturmaktadır.
- **Cinsiyete yönelik ayrımcılık ve şiddet:** Kamp ortamının kadın ve kız çocukları bakımından cinsel istismar, taciz, tecavüz ve şiddete uğrama risklerine açık olması, özellikle yalnız kadınlar ve çocuklarıyla olan sığınmacıları kamplara gitme fikrinden uzaklaştırmaktadır.

9 Support to Life; Situation Report, 15.01.2013, pg:3 <http://www.hayatadestek.org>

10 UNHCR Turkey Syrian Daily Sitrep, 28.02.2013 <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>

11 Ek1, Support to Life; Situation Report, 15.02.2013, pg:3 <http://www.hayatadestek.org>, S.Alp & N.Taştan; Çerkez kökenli Suriyeli sığınmacılarla görüşme notları (yayınlanmamış), 14.01.2013, Hatay

12 TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler

Hakkında İnceleme Raporu", Kabul tarihi:15.02.2012 http://www.amnesty.org.tr/ai/system/files/TBMM_iHIK_rapor.pdf

- **Kampların tarafsızlığına dair çekinceler:** Birçok aile çocuklarının kamplardaki politik grupların baskısı ve etkisi altına kalması endişesi ve kamp ortamında politik olarak taraf seçmek zorunda bırakılma kaygısı taşımaktadır.

3.2.2.Kamp Dışında Yaşayanlar ve Yaşam Koşulları

Türkiye’de 400 bin Suriyeli sığınmacı bulunduğu ve bunun sadece 185 bininin kamplarda yaşadığı bilinmektedir. Bu da göstermektedir ki 200 binden fazla sığınmacı çeşitli illerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Kamp dışındaki sığınmacıların bir kısmı kayıt altına alınmış ancak birçoğu ülkeye pasaportsuz giriş yapmış ya da sınır kapılarında kendilerine herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Kamplarla ilgili olumsuz izlenimler veya kampların kapasitelerinin dolu olması nedeniyle buralara giremeyen sığınmacılar, kendi sınırlı imkanları ve insani yardımlarla yaşamaya çalışmaktadırlar. Yaptığımız medya taraması sonuçlarına göre halen Hatay, Gaziantep, Van, Siirt, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mersin ve Batman illerinde sayıları net olarak bilinmeyen Suriyeli sığınmacılar, kamplar dışında kendi olanakları ve yardımlarla yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

Ailenin geçimini sağlamak için çoğunlukla çocuklar ve kadınlar sokaklarda çalışmaya veya para toplamaya çalışmaktadır. Suriyeli sığınmacıların bir bölümü buldukları illerde kayıtdışı olarak çalışmaktadır. 30 Ocak 2013 tarihinde Gaziantep 4. Organize Sanayi Bölgesi’nde meydana gelen patlamada hayatını kaybeden 7 kişiden ikisinin Suriyeli olduğu belirlendi. Bu kişilerin çalışma izinlerinin bulunup bulunmadığı ise açıklanmadı.¹³ Kayıtdışı istihdam edilen sığınmacılar düşük ücretler ve ağır çalışma koşullarına katlanmak zorunda bırakılmaktadır.

Kamplar dışında kalan Suriyelilerle ilgili olarak başka illerdeki durumun konu edildiği benzer haberler de medyada yer almıştır. Medyada “*Esad’dan kaçan Suriyeliler Van’da dilenci oldu*”¹⁴, “*1 Ayda 750 Suriye’li Dilenci Yakalandı*”¹⁵ haberleri yer almıştır. Şanlıurfa’da, bir habere göre, sokakta para toplayan kişiler yakalandıktan sonra sınırdışı edilmişlerdir. Haber “*Şanlıurfa Belediyesi Zabıta Müdürlüğü ekipleri, kentte son 1 ayda 750 Suriyeli dilenciyi yakalayıp sınırdışı etti. İç savaşın yaşandığı ülkelerinden kaçarak Şanlıurfa’ya yerleşen Suriyeli dilenciler, kucaklarındaki küçük çocukları ile şehrin en işlek caddelerini mesken tutuyorlar.*”¹⁶ şeklindedir.

Kötü şartlarda barınmak zorunda kalan sığınmacılarla ilgili de pek çok haber medyaya yansımıştır. Diyarbakırda soğuk kış ortamında derme çatma bir çadırda kalan aile habere olmuştur.¹⁷

13 <http://www.aksam.com.tr/guncel/gaziantep-te-fabrikada-patlama-7-olu/haber-163024>

14 <http://www.sabah.com.tr/Yasam/2012/08/07/esad-tan-kacan-suriyeliler-vanda-dilenci-oldu>

15 <http://www.haber61.net/1-ayda-750-suriyeli-dilenci-yakalandi-140063h.htm>

16 <http://www.haber61.net/1-ayda-750-suriyeli-dilenci-yakalandi-140063h.htm>

17 http://tvarsivi.com/diyarbakirda-derme-catma-cadirlarda-yasayan-suriyeli-siginmacilar-diyarbakir-valiligi-tarafindan-urf-10-01-2013-izle-i_2013010284189.html

4.Mültecilik ve Sığınmacılık

4.1.Uluslararası Mevzuat

Türkiye, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolüne çekince koyarak taraf olmuştur. Çekinceler coğrafi temeldedir. Çekinceler ile Türkiye Avrupa'dan gelecek kişilere mültecilik statüsü tanırken, Avrupa dışından gelen kişilere mülteci olma hakkı tanımamaktadır. Avrupa dışından gelecek kişilere üçüncü ülkelere gitmelerine kadar Türkiye'de sığınma hakkı vermektedir. Türkiye mevzuatı sözleşme ve protokole uygun değildir.

Mültecilerin haklarını koruma altına alan sözleşmeler sadece BMMSS ve New York Protokolü ile sınırlı değildir. Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (IAOKS), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (BMEHS)'de güvence altına alınan haklar vatandaş olmayan kişiler bakımından da geçerlidir ve Türkiye bu sözleşmelere taraftır. Ayrıca Anayasa'nın 90. Maddesi gereğince sözleşmeler ile kanunlar arasında uyumsuzluk hallerinde sözleşmeler kanunların üzerindedir.

İnsan hakları sözleşmeleri devletleri, ayrımcılık yasağı ilkesine uygun olarak sözleşmelerin gereklerini egemenlikleri altında bulunan topraklardaki tüm kişilere uygulamakla sorumlu tutmaktadır. Sözleşme metinlerinde mülteci ve sığınmacılar doğrudan zikredilmese dahi sözleşmeler mülteci ve sığınmacılar bakımından da geçerlidir. Bazı sözleşme komitelerinin genel yorumlarında mülteci ve sığınmacıları açıkça zikrederek bu duruma vurgu yapmışlardır.

Örneğin Ekonomik Kültürel Sosyal Haklar Komitesi (ESKHK) Eğitim Hakkı'na ilişkin 13 nolu genel yorumunda:

"Mesleki ve teknik eğitim

[...]

*(e) Sözleşmenin ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkeleri kapsamında, kadınların, genç kızların, okula devam etmeyen gençlerin, işsiz gençlerin, göçmen işçi çocuklarının, mültecilerin, engelli bireylerin ve dezavantajlı diğer grupların MTE'ye dahil olma olasılıklarını geliştirecek programlar içerir."*¹⁸

4.2.Ulusal Mevzuat

Türkiye'de halen mülteci ve sığınmacılarla ilgili bir kanuna sahip değildir. Hazırlanan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı ise uzun bir süredir Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'de beklemektedir. Mülteci hukuku açısından bakıldığında alana özgü tek ulusal mevzuat 1994 tarihli *"Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep*

¹⁸ http://www.ihop.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=110

Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"tir.¹⁹ Yönetmelik, hem uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükleri karşılamamakta hem de güncel sorunlara cevap verememektedir. Oysa mülteci haklarının kanunlarla güvence altına alınması sözleşmelerin gereğidir. Bu durum TBMM İnsan Hakları Araştırma Komisyonu raporunda da ifade edilmektedir:

*"Yönetmelik, toplu nüfus hareketlerine karşı alınacak önlemler ve sorumlu birimler bakımından güncellikten uzak kalmıştır. Suriye vatandaşlarına tanınan "geçici koruma" statüsü ve bu sığınma hareketinin koordinasyonu ve sorumlu birimleri bakımından mevcut uygulamanın Yönetmelik hükümlerine uymadığı görülmektedir."*²⁰

Yönetmelik yüksek sayıdaki göç hareketleri, afet durumu gibi acil insani yardım gerektiren koşulların oluşması ve düzenlenmesi için yeterli değildir. Türkiye uzun zamandır mültecilik alanında insan hakları sözleşmelerine uygun ulusal mevzuatı oluşturmak yerine her sığınmacı akınında çıkarılan genelgeler ile sorunu çözmeye çalışmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar içinde aynı yol izlenmiştir. Nisan 2012 tarihinde Başbakanlık tarafından, Suriye'den gelen sığınmacılara "geçici koruma" statüsü tanıyan ve kampların yönetimi ile ilgili düzenlemeyi getiren bir genelge yayınlanmış, ancak bu genelge ilgili sivil toplum örgütleri de dahil olmak üzere kamuoyu ile paylaşılmamıştır.²¹ Genelgede yer alan "geçici koruma" tanımının aşağıdaki sınırlar içinde yapıldığı TBMM İnsan Hakları Araştırma Komisyonu raporunda ifade edilmektedir:

*"Geçici Koruma: Ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedürdür."*²²

Ancak tanımda yer alan "istisnai özellikteki prosedür"ün kapsamı ve sınırları net değildir.

İçişleri Bakanı İ. Naim Şahin'in 30 Kasım 2012 tarihinde yapmış olduğu açıklamalardan Suriyeli sığınmacılara ilişkin ikamet, eğitim, sağlık gibi çeşitli konularda düzenlemeler yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu düzenlemelerle ilgili genelgelere ulaşmak mümkün olmamıştır.

"Bakanlığımızın Türkiye'ye sığınma amaçlı gelen Suriyelilere yönelik özel uygulamaları söz konusudur. Türkiye'ye gelenler, eğitim çağındaysalar onların okumaları için gerekli tedbirler alınmıştır. Sağlık hizmetleri itibarıyla da yeni düzenlemeler hem Bakanlığımız hem de Sağlık Bakanlığı marifetiyle

19 Raporun devamında 94/6164 Nolu Yönetmelik olarak geçecektir

20 http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28_02_2012_1.pdf

21 Konuyla ilgili Aysel Tuğluk 26 Şubat 2013 tarihinde bir İçişleri Bakanlığı'na konuyla ilgili bir soru önergesi vermiştir.

22 (Bülent Çiçekli, edts., Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), İsviçre, 2009, s.20).

*gerçekleştirilmiştir. Bugün habere konu olan husus esas itibarıyla bundan önce düzenlenmiş bir husustur. Suriye'den gelen ve pasaportu olan Suriye vatandaşlarına, sınır illerimiz hariç bir yıl ikamet izni verilmiştir, verilmektedir. Bu da zaten hem ülke hukukumuz hem de uluslararası hukuk çerçevesinde gerçekleştirilen bir uygulamadır."*²³

Suriyeli sığınmacılar için Başbakanlık tarafından bir yardım kampanyası başlatılmış, kampanyanın koşulları 27 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan "Suriyeli Sığınmacılara Yardım Kampanyası"²⁴ başlıklı genelge ile ilan edilmiştir. Genelge yardım toplama ile ilgili hususları kapsamakta ancak yardımların dağıtımını ile ilgili herhangi bir bilgiye yer vermemektedir.

4.3.Suriyeli Sığınmacıları Kapsayan Temel Mevzuatlar

Türkiye'de "geçici sığınmacı" statüsünde kalan Suriyelilerin, Türkiye'nin imzacı olduğu uluslararası sözleşmeler ve var olan kanun ve yönetmelikler başta olmak üzere Anayasanın 90. maddesi gereği Türkiye'nin imzacı bulunduğu temel hak ve özgürlükleri konu alan uluslararası sözleşmeler, 94/6169 Nolu yönetmelik ve diğer kanun ve yönetmeliklerden yararlanma hakkına sahiptirler.

4.3.1.Sığınma Hakkı

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)'nin 14. maddesi "*1. Herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir*" ifadesini kullanmaktadır. 14 Aralık 1967'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname 14. maddeyi temel alarak 1. ve 3. maddelerinde şu ifadeleri kullanmıştır:

Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname

1. Madde

1. Bir Devletin, egemenliğini kullanarak, sömürgeciliğe karşı mücadele edenler dahil olmak üzere, İnsan Hakları evrensel Beyannamesi'nin 14. Maddesine giren kişilere tanıdığı sığınmaya, tüm öteki devletlerce saygı gösterilecektir...

3.Madde

1. 1. Maddenin 1. Paragrafında sözü edilen hiç kimse, sınırda reddedilme, ya da sığınma hakkı aradığı ülkeye daha önce girmiş ise sınır dışı edilme ya da zulme uğrayabileceği herhangi bir ülkeye zorla geri gönderilme gibi önlemlere maruz kalmayacaktır.

²³ Güncel Haber, 30.11.2012 <http://www.haber7.com/guncel/haber/958547-pasaportlu-suriyeli-vatandaslara-ikamet-izni>

²⁴ Resmi Gazete, 27.12.2012, No: 2012/24

Yine 94/6169 sayılı yönetmelik gereğince görülmektedir ki, Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan herkes devletin koruması altındadır:

94/6169 sayılı Yönetmelik

Madde 10: Türkiye'den iltica talep edenler veya sığınmacılar ülkemizde buldukları süre içinde devletin himaye ve gözetimi altında bulundurulur.

4.3.2.Sağlık Hakkı

Ulaşılabilir en yüksek düzeyde sağlık hizmeti alma hakkı, herkes bakımından İHEB ve ESKHS, ayrıca çocuklar bakımından ÇHS, engelliler bakımından BMEHS ve kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi bakımından CEDAW'da ülke sınırları içinde bulunan herkes bakımından güvence altına alınmıştır.

Sağlık hakkı Anayasa'da "*...Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler...*" şeklinde yer almaktadır.

Ancak 94/6169 sayılı yönetmelik bu konuda uluslararası sözleşme hükümlerini karşılamaktan uzaktır.

94/6169 sayılı Yönetmelik

Madde 19: Mülteci ve sığınmacılar için sağlık fişi tanzim edilir ve bunların periyodik sağlık muayeneleri yapılır. Bulaşıcı hastalık tespit edildiğinde, ilgili valilikçe derhal tedbir alınır ve durum ilgili makamlara bildirilir.

Ağır bir hastalığa yakalanan veya durumları özel bir tedaviyi, tıbbi müdahaleyi veya hastaneye yatırımlarını gerektiren yabancıların muayene ve tedavileri ile koruyucu aşıların yapılması devlete ait hastanelerde yapılır ve tedavi ücretleri genel hükümler çerçevesinde karşılanır. Organ nakli, protez, ortez, hemodiyaliz veya uzun süreli tedaviyi gerektiren kronik hastalıkların tedavisine ait ücret ve bedeller ise ilgili kişilerin kendileri tarafından karşılanır.

Sağlık hizmetlerinin sosyal güvenlik sistemi içerisinde sunulduğu durumlarda mülteci ve sığınmacıların sosyal güvenlik haklarının da kanunla düzenlenmesi gereklidir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun 60. maddesinin c bendi sığınmacı ve vatansızları genel sağlık sigortası kapsamına almıştır. Fakat mülteci ve sığınma alanında Türkiye mevzuatının uluslararası sözleşmelerle uyumsuzluğu nedeniyle sığınmacı ve mülteciler ancak aylık sağlık prim ödemeleri yaparak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir.

4.3.3.Eğitim Hakkı

ÇHS açısından, eğitim alma temel bir haktır ve devletlerin tüm çocuklara ücretsiz zorunlu temel eğitim verme yükümlülüğüdür. (Madde 28, 29) Eğitim ayrıca,

yerinden olmuş çocuklar için etkili ve önemli bir koruma yöntemi olarak tanımlanmıştır. Örneğin okuldaki yerinden olmuş çocuklar silah altına alınma, istismar ve sömürüye karşı daha korunmalı olabilirler. Spor gibi eğitim ve eğlence etkinlikleri, çocuğun çatışma ve yerinden olmanın sebep olduğu travmadan kurtulmasına yardımcı olabilmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından 3 Eylül 2013 tarihinde YÖK Genel Kurulu'nda alınan kararlar, Suriye sınırındaki illerde bulunan 7 üniversitenin, Suriyeli mültecileri "özel öğrenci" statüsünde kayıt etmelerine olanak tanıdı. Genelgeye göre, sadece 2012-13 yılına mahsus olmak şartıyla mülteciler hiçbir belge göstermeden, yalnızca "beyanla" üniversitelere "özel öğrenci" statüsü ile kayıt olabilecektir.

Anayasa'nın 42. maddesi uyarınca kimse eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılamaz.

Ancak yukarıda adı geçen yönetmeliğin 27. maddesi, sığınmacı ve misafir statüsünde Türkiye'de bulunan kişilerin öğrenim imkanlarını hükme bağlı tutmaktadır.

94/6169 sayılı Yönetmelik

Madde 27: Mülteci ve sığınmacıların ülkemizde kalacakları süre ile sınırlı olarak öğrenim görmeleri ve çalışmaları genel hükümlere tabidir.

4.3.4. Barınma Hakkı

Uluslararası sözleşmelerde barınma hakkına ilişkin en kapsamlı düzenleme ESKHS'nin 11. maddesinde yapılmıştır. Maddenin 1. paragrafındaki düzenlemeye göre "... *Taraf Devletler herkesin, yeterli beslenme, giyim ve konut da dahil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.*" ESKHK, 4 No'lu Genel Yorum'da ise yeterli konut hakkının sözleşmedeki diğer hakların kullanımı açısından temel bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Komite, konut hakkı açısından yeterliliğe dikkat çekmekte, kast edilenin "*kişinin sadece maddi anlamda bir konuta sahip olması değil; aynı zamanda güvenli bir yerde, barış içinde ve onurlu bir şekilde yaşayabilmesi...*" olduğu da ayrıca ifade edilmektedir.

Barınma hakkı Anayasa'nın 57. maddesinde "*Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.*" şeklinde yer almaktadır.

Türkiye'de geçici süre ikamet eden sığınmacı ve mülteciler kalacakları konutları kendi imkânlarıyla temin etmek zorundadırlar. Çoğu, maddi imkânsızlıkları nedeniyle kötü şartlar altındaki bina ve/veya evlerde, yetersiz koşullarda yaşamak zorundadır.

4.3.5.Çalışma Hakkı

Çalışma hakkına ilişkin en kapsamlı düzenleme ESKHS'de mevcuttur. CEDAW'da çalışmaya hakkı bakımından kadınlara yönelik ayrımcılığı BMEHS ise engellilerin istihdama katılımda ayrımcılığa uğramalarını, ÇHS ise çocukların çalıştırılmasını önleyici hükümler mevcuttur.

Anayasa'nın "Çalışma Hakkı ve Ödevi" başlığı taşıyan 49. maddesi çalışmayı herkesin sahip olduğu bir hak ve ödev olarak tanımlamaktadır. Madde devleti "... çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri..." almakla yükümlü kılar.

Uluslararası sözleşmelerle tüm bireylere tanınan ekonomik ve sosyal haklar mülteci ve sığınmacılar için de tanınmaktadır. Bu durumda her yetişkin mültecinin çalışma hakkına sahip olması gerekmektedir ve BM sözleşmelerinde ön görülen standartlara göre bu hak, asgari ölçüde o ülkede yasal olarak ikamet eden diğer yabancılara sağlanan haklara denk olmalıdır. Türkiye'de mülteci ve sığınmacıların çalışma izni 4817 sayılı "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun"a tabidir.

Sığınmacıların çalışma izniyle ilgili gerekli düzenlemelerin yapıldığı ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, Fatma Şahin tarafından, 31 Ocak 2013 tarihinde yaptığı basın açıklamasında şu şekilde ifade edilmiştir:

*"Çalışma Bakanlığımız da çalışma izniyle ilgili çalışmayı tamamlamak üzere. Çünkü gelen kardeşlerimiz doğal olarak kampın dışında olanlar gelmek, çalışmak ve hayatlarını burada idame ettirmek için de ekonomik olarak da sistemin içerisinde olmak istiyorlar. İşverenlerimiz de gelen arkadaşı veriminden çalışmasından çok memnundur. Bu yüzden biz çalışma iznini de hızlı bir şekilde tamamlayarak burada organize sanayinin içerisinde çalışmalarını, yasal mevzuat altyapısını da oluşturuyoruz. İçişleri Bakanlığı boyutuyla sorun çözüldü. Çalışma Bakanlığı boyutuyla da bu hafta içinde tamamlanacak."*²⁵

Çalışma izinleri ile ilgili bahsi geçen düzenleme, raporun yayınlandığı tarihte henüz yürürlüğe girmemiştir.

4.3.6.Çocuklarla İlişkin Düzenlemeler

Çocukluk dönemindeki insanlar açısından; yetki alanı içinde bulunan ülke açısından ÇHS ve diğer tüm yürürlükteki uluslararası sözleşme hükümleri uygulama yeri bulur. Temel insani hizmetler yanında, ailesi ile birlikte kalma, eğitim hakkı, şiddet ve istismardan korunma hakkı başta olmak üzere tüm haklardan yararlanır. ÇHS çocukların sağlık, barınma ve eğitim gibi temel insan

²⁵ <http://www.haber7.com/dis-politika/haber/984142-suriyeli-siginmacilarla-ilgili-cifte-mujde>

haklarını teyit etmektedir. Aile birliğine ve ailelerin tekrar bir araya gelmelerine verilen öneme özel vurgu yapılmaktadır. (Madde 8, 10, 20)

ÇHS hükümleri belirli bir ülkenin yetki alanı içindeki bütün çocukları korumaktadır. 1995 yılında yürürlüğe giren Sözleşme ile Türkiye sınırları içindeki 18 yaşının altındaki tüm çocuklar devletin koruması altındadır ve sözleşme hükümleri uygulanacaktır.

Yine Anayasa'nın "Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları" başlıklı 41/III. ve IV. hükümlerine göre:

(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

Bu hükümlere göre ülke içindeki her çocuk korunma ve bakımdan yararlanma hakkına sahiptir, devlette her türlü istismara ve şiddete karşı koruyucu tedbirleri alma ödevini üstlenmiştir. Dolayısıyla ülke sınırları içindeki her çocuk, ana ve babası, bakım ve yetişmesinden sorumlu olan her yetişkin de bunu talep etme hakkına sahiptir.

Suriyeli çocukların hukuki durumlarına bakılmaksızın, sadece çocuk olmak itibari ile korunma, bakım ve her tür şiddetten korunma hakkına sahiptirler. Bu ödevin yerine getirilmesinde; yerel düzeyde muhtarlıklar, belediyeler, kaymakamlık ve valilik, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il müdürlükleri; İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlükleri sorumludur.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın konuyla ilgili görev ve sorumlulukları aşağıdaki kanun maddelerinde şu şekilde tanımlanmıştır (Ek 2):

Sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki uluslararası gelişmeleri ve faaliyetleri izlemek, bunlara katkı vermek ve yürütülecek çalışmalarda yararlanmak üzere değerlendirmek, bu alanda taraf olduğumuz uluslararası sözleşme ve anlaşmaların ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak (m.2 bent j)

Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak (m.2 bent c)

Belediye kanununa göre mahalle muhtarlarının görev ve sorumlulukları ise aşağıdaki gibi tanımlanmıştır (Ek 3):

Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek,

diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkanları ölçüsünde gerekli yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.(m. 9 / III-IV)

Belediye, kanunlarla münhasıran başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki her türlü görev ve hizmeti yapar veya yaptırır, gerekli kararları alır, uygular ve denetler (m. 14/I)

5.İstanbul'da Yaşayan Kürt Kökenli Sığınmacılarla İlgili Gözlemler

Raporlama çalışması için 19 kişiyle kayıtlı görüşme yapıldı. Görüşülen kişilerin 4'ü çocuk (2 kız 2 erkek), 7'si kadın, 8'i erkek. Görüşmelerin 7'si Eminönü, 7'si Esenyurt ve 5'i Kanarya bölgesinde gerçekleştirildi. Görüşmeler öncesinde, görüşülen kişilere raporlama çalışması ile ilgili gerekli bilgilendirmeler yapıldı ve kendi izinleri alınarak tüm görüşmeler yazılı olarak kaydedildi.

Görüşme yapılan kişilere; bir arada yaşayan bireylerin ve çocukların sayısı, çocukların cinsiyetleri, engelli veya süregelen hastalığa sahip olan kişilerin bulunup bulunmadığı, barınma koşulları, sağlık hizmeti alıp almadıkları, daha önce kamplarda bulunup bulunmadıkları, herhangi bir resmi kurumla iletişime geçip geçmedikleri ve kamu kuruluşlarından yardım alıp almadıkları, sınırdan girişte kendilerine Türkiye'de hangi haklardan yararlanabilecekleri konusunda bilgilendirme yapılıp yapılmadığına ilişkin sorular sorulmuştur. Görüşmecilerin bazıları sorulan bazı soruları yanıtlamamayı tercih etmiştir.

Raporda görüşmecilerin ad ve soyadlarına, görüşülen kişiler açısından olumsuz sonuçlar doğurmaması için yer verilmemiştir.

Görüşmelerde dile getirilen konular:²⁶

"9 Kişilik bir aileyiz. 2 aydır İstanbul'dayım. Annem ve babam Şam'da onları merak ediyorum. Suriye'de beni ve kardeşimi askere almak istediler askere gitmedik. 2 ay hapiste kaldım, çıktıktan sonra Ceylanpınar'a geçtik. Çadırlarda kaldık orası çok kötüydü, üzerinde yatacağımız bir şey yoktu biz gençler biraz dayanıyorduk ama yaşlıların durumu kötüydü."

"Türkiye'de kampa gitmedim. Annem babam ordalar evimiz orda eşyalarımız orda. Hayır bize bir şey anlatılmadı, yasal haklarımızı bilmiyoruz. Burada daha hiçbir kuruma gitmedim. Şu an iş arıyoruz sağolsun buradaki Kürt arkadaşlar bize

²⁶ Görüşme notlarının ayrıntıları için bkz. Ek 1

yardımcı oluyorlar. Hiçbir kurumdan yardım almadık. Çocuk hastalandı, hastaneye götüremedik.”

“7 kişiyiz, 4’ü çocuk, çocukların 1’i kız 3’ü erkek. Kız hasta ağır soğuk algınlığı, erkek çocuklardan birinin beyinde tümör var. 2 aydır Türkiye’deyiz.”

“..devlet dairesine ben hiç gitmedim. Ben burada para topluyorum oda parasını vermemiz gerekiyor oda parası için dileniyorum. Durumumuz kötü kimse çalışmıyor. Hiç bir yardım alamıyoruz.”

“Kampta kalmadık, kamplar hapisane gibi bir yere çıkamıyorsunuz. Kalabalık o yüzden gitmedik. Oturma iznimiz var, çalışma yok. Hayır haklarımızı bilmiyoruz.”

“3 aile aynı evde kalıyoruz. 10 çocuk var toplam 16 kişiyiz. Qamişlo’dan geldik. 3 aydır Türkiye’deyiz.”

“Kampa gitmedik. Çünkü oraya gidince çıkamıyorsun oradan, oranın vatandaşı gibi oluyorsun ve oranın şartları çok kötü. Gelirken sıkıntı yaşamadık. Pasaportlarımız da, kimliklerimiz de var ama kimse kontrol etmedi gelirken.”

“Geldiğimde belediyeye gittim 400 TL verdiler iki ay için. 2 koli erzak verdiler. Bana kampa gitmemi söylediler. Ben de gitmek istemediğimi söyledim. Çocuklarım küçük ben de ameliyatlıyım zaten, kalkamıyorum yerimden. Çalışan kimse yok. Belediyeden aldım. Onun dışında yardım etmediler, ilgilenmediler.”

“Kocamın ailesi, ben ve çocuklarım ve erkek kardeşimin ailesi 3 aile kalıyoruz bu iki odada. Toplamda 10 çocuk var evde. Kız kardeşlerimle birlikte 17 kişiyiz.”

“2-3 ay önce geldik. Burada iş var diye buraya geldik, ama biz dil bilmiyoruz diye iş de vermiyorlar o yüzden. Antep’te iş bulmak zor diye kalmadık. Kampa gitmedik. Bizim için çok zor olur. Çocuklarla çadırda yaşamak çok zor.”

“Kampta yer yoktu bizi almadılar. Hem de bizim kız çocuklarımız var. Duyduk ki kampa kız girenler kadın çıkıyor, kadınların çoğu hamile kalıyor başkasından. Biz ne için varız namusumuzdan başka. O yüzden gitmedik kampa. Gitmek de istemiyoruz.”

“Ayda 300 lira kira veriyorum ama bu ay ödeyemedim sadece 100 lira verebildim. Gerisi borç. Belediyeye falan gitmedim. Kimsenin karşına gidip yardım isteyemem. İnsan boynunu büküp yardım isteyemez ki. Yok çalışan yok. Ancak günlük işler yaparsam biraz geçiyor elime ama yok işte dil bilmediğimiz için iş de vermiyorlar. devletten hiç yardım almadım.”

“Suriye’de Qamişlo’da yaşıyorduk gelirken hiç bir şey almadık, kapımızı kapatıp, giyecek eşyalarımızı aldık geldik. Oturma iznimiz yok yasal haklarımızı bilmiyoruz, herhangi bir bilgilendirme yapmadı kimse, yarın bizi buradan atsalar yapacak bir şeyimiz yok.”

“Dil bilmediğimiz için devlet dairelerine gidemiyoruz. Ben ve kardeşim çalışıyoruz ama paramızı alamıyoruz bu ay paramızı almadık işten çıktık. Kanarya’da bir yer var, oraya gidiyoruz çalışmaya. Devletten herhangi bir yardım almadık. Annemde

tansiyon var babamda kalp hastalığı var babamın tek gözü görüyor, durumu iyi değil.”

“Devlet dairelerine gitmiyoruz, dil bilmiyoruz ki. Bir tek ben çalışıyorum tekstil işi yapıyorum. Devletten herhangi bir yardım almıyoruz, muhtara başvurduğum oturum istiyor oda yok bir şey vermediler. Çocuklar hastalandı buradaki komşulardan ilaç aldık.”

“Devlet dairelerine hiç gitmiyorum dil bilmiyorum gidip ne yapacağım. Ben tekstilde çalışıyorum. Devletten herhangi bir yardım almadık dil de bilmediğim için hiç gitmedim. Sağlık sorunlarımız oluyor olduğunda buradaki Kürtlerden ilaç temin ediyoruz.”

Görüşme yapılan kişilerce verilen bilgilere göre, görüşme yapılan ailelere ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tablodaki gibidir.

Kişi Sayısı	Çocuk Sayısı	Engelli veya Süreğen Hastalığı Olan Çocuk Sayısı	Engelli veya Süreğen Hastalığı Olan Yetişkin Sayısı
136	69	2	8

Rapora konu edilen bu grup hakkında yakın bir tarihte “İstanbul’un ortasında Suriyeli çocuk dilenciler”²⁷, “Suriyelilere yeni iş kapısı: Dilencilik”²⁸ temalı haberlerle medyada yer almıştır.

5.1.Raporlama Konusunda Kamu Kuruluşlarına Yapılan Başvurular

Görüşmecilerin belirttiği konularda İstanbul genelindeki verilere ulaşmak için İstanbul Valiliği ve Emniyet Genel Müdürlüğüne aynı tarihte bilgi edinme başvurusunda bulunulmuştur.

İstanbul Valililiği’ne yapılan başvuruda aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1-Valiliğiniz tarafından 01.04.2011 tarihinden bugüne kadar kaç Suriye vatandaşına oturma izni verilmiştir?

2- İstanbul ilinde oturma izni verilen Suriye vatandaşlarından kaçına çalışma izni verilmiştir?

3- Oturma izni verilenler arasında kaç kadın bulunmaktadır?

4- Oturma izni verilenler arasında kaç çocuk bulunmaktadır?

27 <http://gundem.milliyet.com.tr/istanbul-un-ortasinda-suriyeli-cocuk-dilenciler/gundem/gundemdetay/22.02.2013/1672064/default.htm>

28 <http://www.yenimesaj.com.tr/?haber,661419/suriyelilere-yeni-is-kapisi-dilencilik>

5- Valililiğiniz tarafından oturma izni verilen Suriye vatandaşlarına hangi yardımlar yapılmaktadır? Yardımlar hangi kurumlar tarafından yapılmaktadır?

6- Oturma izni verilen Suriye vatandaşları arasında kaç engelli bulunmaktadır?

7- Valiliğinizce oturma izni verilen Suriye vatandaşı çocukların eğitiminin devam etmesi için hangi önlemler alınmıştır?

Başvuruya verilen cevap aşağıdadır.

“Sayın ilgili;

Söz konusu bilgileri Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığına müracaat etmeniz gerekmektedir.”

Emniyet Genel Müdürlüğüne ise aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1-Müdürlünüze bağlı birimler tarafından 1.04.2011 tarihinden bugüne kadar kaç Suriye vatandaşına oturma izni verilmiştir?

2- Oturma izni verilen Suriye vatandaşlarından kaçına çalışma izni verilmiştir? Çalışma izni verilenler arasında kaç kadın bulunmaktadır?

3- Oturma izni verilenler arasında kaç kadın bulunmaktadır?

4-Oturma izni verilenler arasında kaç çocuk bulunmaktadır?

5- Oturma izni verilen Suriye vatandaşları arasında kaç engelli bulunmaktadır?

Başvuruya verilen cevap aşağıdaki şekildedir.

“Sayın:

Suriye uyruklu vatandaşlarla ilgili istatistiki bilgileri Türkiye İstatistik Kurumu'ndan talep etmeniz gerekmektedir.

Bilgilerinize.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı”

Kamu otoriteleri ya İstanbul'daki Suriye vatandaşlarına ilişkin bilgilere sahip değildir ya da bu bilgileri yasaya aykırı biçimde kamuoyu ile paylaşmak istememiştir.

6.Tespitler ve Öneriler

6.1.Tespitler

İstanbul'da yaşayan Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmeler sonrasında yapılan tespitler:

Görüşme yapılan aileler Kürt kökenli Suriyelilerdir. İstanbul'a geliş tarihleri en eski olanın 1,5 yıl, en yeni olan 3 hafta öncesine dayanmaktadır. Ailelerin çoğunluğunun İstanbul'da gelme tarihleri ise 2 ila 6 ay arasında değişmektedir ve Türkçe bilmemektedir.

Türkiye sınırından girişte kendilerine herhangi bir konuda bilgilendirme ve yönlendirme yapılmamıştır. Bazı görüşmeciler pasaport ve kimliklerine dahi bakılmadığını ifade etmişlerdir.

Üç görüşmeci daha önce Türkiye'deki kamplarda, bir görüşmeci ise Irak'ta bulunan kampta kaldığını ifade etmiştir.

Aileleri adına görüşme yapılan bütün sığınmacılar farklı gerekçelere dayandırarak kamplarda yaşamak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu gerekçeler arasında kampların fiziksel koşulları, kamplar ile ilgili siyasi değerlendirmeler yer almaktadır, bir aile ise yetkililer tarafından kendilerine kampta yer olmadığı cevabı verildiğini belirtmiştir.

Bütün ailelerin barınma koşulları gerek sağlık gerekse de fiziksel açıdan son derece kötüdür. Çoğunlukla tek odada çok sayıda kişi yaşamaktadırlar. Barındıkları gecekondular ve otel odaları nemli, yeterli havalandırma, aydınlatma ve ısıtma olanakları bulunmayan yerlerdir. Kötü koşullarına rağmen barındıkları yerlere yüksek kiralar ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Sığınmacılar ve özellikle çocuklar barınma koşulları, yeterli beslenememeleri ve önleyici sağlık hizmetlerinden yararlanamamaları nedeniyle sık sık hastalanmaktadırlar. Barınma koşulları salgın hastalıkların yayılmasına son derece müsaittir.

Sığınmacılar sağlık hizmetinden kendi olanakları ile yararlanmaya çalışmaktadır. Sığınmacı kişiler arasında 7 yetişkin ile 2 çocuğun sürekli sağlık hizmeti almalarını gerektiren hastalıkları bulunmaktadır. Çocukların çoğunluğunda da tedavi edilmesi gereken sağlık sorunları mevcuttur.

Çocuklar herhangi bir eğitim hizmeti ve yaşadıkları travmayı rehabilite edecek psiko-sosyal destek hizmeti alamamaktadır.

Sığınmacılar başta çocuklar olmak üzere yeterli beslenme olanaklarından yoksundur.

Sayıları 20-25 civarında olan çocuklar, barındıkları ev veya otel odalarının kirasını ödeyebilmek için sokaklarda para toplamaya çalışmaktadır. Bu çocuklar sokaklarda her türlü istismar riski altında kormasızdır.

Gündelik işlerde kayıtdışı olarak çalışmak zorunda kalan sığınmacılara çok düşük ücretler ödenmektedir. Bazı durumlarda ücretlerini alamamakta ve durumda nereye başvurabileceklerini bilmemektedirler. Kayıtdışı çalıştırılan sığınmacılar ağır bir emek sömürsü altındadır.

Kamplarda yaşayan “misafir” Suriyelilere sağlanan sağlık, yiyecek, eğitim, barınma olanaklarından, kamp dışında yaşayan sığınmacılar yararlanamamaktadır. Bu durum aynı gerekçelerle Türkiye’ye gelmiş olan Suriyeliler arasında ayrımcılık oluşturmaktadır.

6.2.Öneriler

Suriye’deki gelişmeler Türkiye’ye sığınmacı akışının artarak süreceğini göstermektedir. Bu, kamplar dışındaki sığınmacıların sayısının artması anlamına gelmektedir. Türkiye’nin bu duruma uygun insani mekanizmaları acilen oluşturması gerekmektedir.

Kamplar dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların bulunduğu tüm illerde valilikler bünyesinde kayıt masaları oluşturulmalıdır. Kayıtlar sırasında demografik veriler ve temel ihtiyaçlarının tespitleri yapılmalıdır. Hatay ve Gaziantep illerinde uygulanan bu uygulamanın yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Kayıt olan ve ulaşılabilen tüm Suriyeli sığınmacılara sağlık hizmetleri, eğitim hizmeti, sosyal desteklerden yararlanma ve mülteci hukuku açısından hakları konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Bu konuda Arapça ve Kürtçe olarak hazırlanacak broşürler muhtarlıklar eliyle dağıtılmalıdır.

Mahalle muhtarlıkları ilk başvuruların yapılması için kontak nokta olarak kullanılmalıdır.

Valilikler başta olmak üzere muhtarlıklar, belediyeler; kadın, çocuk, engellilik, sosyal hizmetler ve insani yardım alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin katılımı ile koordinasyon masası oluşturmalı ve sorunların çözümü konusunda işbirliği yapılmalıdır.

Oluşturulacak koordinasyon masalarında sığınmacılara sağlık kurumları, kamu kuruluşları, emniyet birimleri ve diğer kurumlarla ilişkilerinde hizmet vermek üzere yeterli sayıda Kürtçe ve Arapça bilen tercümanlar görevlendirilmelidir.

Kayıt olan Suriyelilerin sağlık kurumlarından ücretsiz olarak yararlanması için valilik onaylı belgeler düzenlenmelidir.

Sağlık Bakanlığı kayıtlı veya kayıtsız Suriyeli sığınmacıların tedavilerin ücretsiz yapılması için bir genelge yayınlamalıdır.

Çalışma Bakanlığı çalışabilir durumdaki Suriyeli sığınmacılar için çalışma izni düzenlemesini yapmalıdır.

Çocukların sokakta para toplaması ve çalıştırılmasının önüne geçmek için valilik ve belediyeler işbirliği yapmalı, çocuklara eğitim, sosyal ihtiyaçları ve psikolojik destek hizmeti verilmelidir.

Çocuk ve yetişkin engelliler ve süregen hastalığı olanların kurumlarda ve evde bakım hizmetlerinden yararlanması sağlanmalıdır.

Üçüncü ülkelere mültecilik başvurusunda bulunmak isteyen Suriyeli sığınmacıların taleplerini BMMYK'a iletebilmeleri için BMMYK ofislerine erişimleri sağlanmalıdır.

Kamu kurumlarına ve belediyelere ait misafirhaneler Suriyeli sığınmacıların barındırılması için kullanılmalıdır.

Valilikler tarafından sosyal yardımlaşma fonundan yapılan yardımlar öncelik kadınlara, çocuklara, engellilere ve süregen hastalığa sahip kişilere verilerek Suriyeli sığınmacılara açılmalıdır.

TBMM gündeminde bulunan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu acilen genel kurul gündemine alınmalı ve kanun taslağı hakkında sivil toplum örgütlerinin öneri ve uyarıları dikkate alınmalıdır.

Sivil toplu örgütleri kendilerine başvuruda bulunan sığınmacıları başvurabilecekleri kurum kuruluşlara yönlendirmeli, hakları konusunda bilgilendirme yapmalı, başvuruculara tek seçenek olarak kamplara gitmeleri tavsiyesinde bulunmamalıdır.

Medya organları sığınmacıları aşağılayan, ötekileştiren ve bazı durumlarda hedef haline getiren haber dilini değiştirmelidir.

EK 1

İstanbul'daki Kürt Kökenli Suriyeli Sığınmacılarla Yapılan Görüşme Notları

1. Görüşme (14 Yaşında)

" 9 Kişilik bir aileyiz. 2 aydır İstanbul'dayım. Annem ve babam Şam'da onları merak ediyorum. Daha önce ablam ve eniştem gelmişlerdi onların yanına geldim. Suriye'de beni ve kardeşimi askere almak istediler askere gitmedik. 2 ay hapiste kaldım, çıktıktan sonra Ceylanpınar'a geçtik. Çadırlarda kaldık orası çok kötüydü, üzerinde yatacağımız bir şey yoktu biz gençler biraz dayanıyorduk ama yaşlıların durumu kötüydü. Bir yolunu bulup dışarı çarşıya çıktım oradan. Biraz biriktirdiğim para vardı onunla geldim İstanbul'a. Ablamlarda aynı yerde kalıyorum. İstanbul'da herhangi bir resmi kuruma gitmedim. Dil bilmiyorum zaten. Ablam eniştem bakıyor bana, hiç bir yardım almıyoruz sadece muhtar bir koli gıda yardımı yaptı. Hastalandığımızda komşulardan ilaç alıyoruz. Savaş biterse dönmek istiyorum."

2. Görüşme

"Biz burada 12 kişiyiz. 3 haftadır buradayız. Önce Irak'a gittim iş bulurum orda kalırım dedim fakat iş bulamadım tekrar Qamişlo'ya geçtim. Savaş başlamadan önce Halep'e Şam'a gidip iş bulup çalışıyorduk. Durum kötüleşince Urfa'ya oradan otobüsle İstanbul'a geldim. Sağolsun mahalledeki Kürt arkadaşlar yardımcı oldular bu evi bulduk. Irak'ta kampta kaldım ama koşullar çok kötüydü geri tekrar Qamişlo'ya döndüm. Türkiye'de kampa gitmedim. Annem babam ordalar evimiz orada eşyalarımız orada. Hayır bize bir şey anlatılmadı, yasal haklarımızı bilmiyoruz. Burada daha hiçbir kuruma gitmedim. Şu an iş arıyoruz sağolsun buradaki Kürt arkadaşlar bize yardımcı oluyorlar. Hiçbir kurumdan yardım almadık. Çocuk hastalandı hastaneye götüremedik."

3. Görüşme

"7 kişiyiz, 4'ü çocuk, çocukların 1'i kız 3'ü erkek. Kız hasta ağır soğuk algınlığı, erkek çocuklardan birinin beyinde tümör var. 2 aydır Türkiye'deyiz. Önce Cizre'ye gittik, belki iş buluruz diye İstanbul'a akrabalarımızın yanına geldik. Cizre'de yardım topladık otobüs bileti için. Suriye'de Derik'te yaşıyorduk. Kampta hiç kalmadık. Kampların durumunun kötü olduğunu duyduk o yüzden gitmedik. Gelirken herhangi bir sıkıntı yaşamadık. Evimizi, eşyalarımızı, hayvanlarımızı, komşularımızı bıraktık. Bize anlatılmadı hayır haklarımız bilmiyoruz. Akrabamızın evinde kalıyoruz. Devlet dairelerine hiç gitmiyoruz. Yasal bir durumumuz olmadığı için karakola gitmiyoruz, pasaport alabileceğimiz bir yer yok Suriye'de o nedenle alamıyoruz. Eşim inşaatta çalışıyor. Kızım da yeni tekstilde çalışmaya başladı. Hiçbir yardım almadık, sadece buradaki Kürt komşularımızdan gıda, giysi yardımı alıyoruz. Kızım bronşit, oğlumun da beyinde ur var. Ancak yasal bir durumumuz olmadığı için hastaneye gidemiyorum."

4. Görüşme

3 kişilik bir aileyiz, 2 aydır buradayız. Erkek çocuğum var. O üşüttü hasta. Türkiye'ye 2 ay önce geldik. Önce Nusaybin'e gittik eşimin Mardin'de akrabası vardı. Oradaki akrabalarından para topladık ve İstanbul'a geldik. İstanbul'da da eşimin akrabaları vardı onların yanına geldik. Kampa gitmedik hiç. Bize sınırda hiçbir şey anlatmadılar. Hiçbir bilgim yok. Buradaki akrabalarımız yardım ettiler. 300 liraya bir ev buldular ama ev çok rutubetli. Devlet dairelerine hiç gitmiyoruz. Ben tekstil atölyesinde çalışıyorum, komşular da yardım ediyor. Devletten herhangi bir yardım almadım.. Komşulardan yardım almıştık o kadar. Çocuk bir haftadır hasta. Komşulardan ilaç alıyoruz. Hastane gidemiyoruz.”

5. Görüşme (12 yaşında kız çocuk, Eminönü'nde para topluyor)

“Türkiye'ye 2.5 ay önce geldik Nusaybin'e geçtik ordan otobüsle geldik. Kampta hiç kalmadık, duyduk kamplar çok kalabalık o yüzden gitmedik. Pasaportumuz var, mahalledeki Kürtler yardım etti bir oda bulduk kalıyoruz küçük oda, devlet dairesine ben hiç gitmedim. Ben burada para topluyorum oda parasını vermemiz gerekiyor oda parası için dileniyorum. Durumumuz kötü kimse çalışmıyor. Hiç bir yardım alamıyoruz.”

6. Görüşme

“6 kişiyiz, 3 kız 2 erkek çocuk var, eşim Suriye'de. En büyük çocuğum 12 yaşında. 2.5 aydır buradayız burada gelenler vardı onları aradık otobüse bindik geldik, dedik belki burada iş buluruz ama olmadı. Kampta kalmadık, kamplar hapisane gibi bir yere çıkamıyorsunuz. Kalabalık o yüzden gitmedik. Oturma iznimiz var, çalışma yok. Hayır haklarımızı bilmiyoruz. Otele günlük 40 lira veriyoruz çok sıkıntı çekiyoruz. Hastaneye çocukları götürdüm burada Kürt bir arkadaş yardımcı oldu bir kısım parayı o verdi, o yardımcı oldu. Çalışan yok buradaki komşular yardım ediyor Kürtler arada yardım veriyorlar. Devletten bir tek battaniye verdiler. Çocuklara süt alamıyorum savaş bitse de dönsek, Allah kimseyi vatansız etmesin yabancılık çok zor.”

7. Görüşme

“3 aile aynı evde kalıyoruz. 10 çocuk var toplam 16 kişiyiz. Qamişlo'dan geldik. 3 aydır Türkiye'deyiz. Nusaybin'e geçtik ordan İstanbul'a, bir akrabam vardı burada evlenmiş onu aradım gel dediler önce ben geldim sonra kardeşlerim ve annem babam geldi. Kampta kalmadık Türk devletinin burada Kürtlere yönelik baskılarını biliyorduk, dedik kampa gitmeyelim. Gelirken bir sıkıntı yaşamadık, evimiz kaldı Qamişlo'da, başka bir şeyimiz yok zaten. Oturma iznimiz var ama çalışma yok, yasal haklarımızı bilmiyoruz. Bizi kimse bilgilendirmedi. Burada akrabam vardı yardım etti evi bulduk. Muhtara başvuru yaptım yardım için, ikametgâh yok veremeyiz dedi. Bir sorun olduğu zaman buradan bir Kürt arkadaşlar bize yardımcı oluyorlar sağ olsunlar. Ben Suriye'de Halep'te iyi bir makinacıydım tekstilde çalışıyordum. İstanbul'a geldim baktım burada da tekstil var, önce birkaç

yerde çalıştım paramı alamadım. Dil bilmiyordum. Devletten hiçbir yardım almadım. Hastaneye hiç gitmedim.

8. Görüşme (Kadın)

“9 kişiyiz. 2 oğlum var. Biri 9 yaşında diğeri 4 yaşında. Kocam 4-5 ay önce şehit oldu. 4 kızkardeşim, annem babam ve çocuklarımla yaşıyoruz. 2 ay önce geldik. İlk önce Antep'e gittik. Annem, babam geldiği için geldim bende. Akrabalarımız, amcalarım ve dayılarımla birlikte geldik. Burada tanıdığımız kimse yoktu. Ama daha önce İstanbul'a gelmiştik benim hastalığımın dolayısı. Sonra da savaş çıkınca, burayı biraz bildiğim için, buraya gelelim dedik. Kampa gitmedik. Çünkü oraya gidince çıkamıyorsun oradan, oranın vatandaşı gibi oluyorsun ve oranın şartları çok kötü. Gelirken sıkıntı yaşamadık. Pasaportlarımız da, kimliklerimiz de var ama kimse kontrol etmedi gelirken. Evimiz, tarlalarımız vardı orada. Girişte bize anlatılmadı bilmiyoruz. Buraya gelince hayırsever insanlar yardım ettiler. Bize burayı (evi) buldular. TV, dolap, tabak çanak, yatak verdiler. Buraya 650 TL kira veriyoruz. Geldiğimizde kaymakamlığa gittik. Bize bir kez erzak ve halı verdiler. İnsanlar yardım ediyorlar, buradaki vatandaşlar yardım ediyor sağ olsunlar. Belediye de biz bakıyoruz onlara diyor ama nereye bakıyorlar. Kızkardeşim hasta. Hastaneye götürüyoruz onu. Şimdi annemle babam onu hastaneye götürdüler. Ciğerlerinde sorun var, çok hasta. Benim de ciğerlerimde sorun var. Hastaneye gidiyorum. Çocuklarımızı da götürüyoruz hastaneye. Orada yardımcı oluyorlar, çevreden tercüman getiriyorlar, Kürtçe ya da Arapça bilen. Taksim'de çok Kürt var, onları çağırıyorlar onlar yardımcı oluyorlar. Asıl sorunumuz kira meselesi ve iş sıkıntısı.”

9. Görüşme (Kadın)

“3 çocuğum var. Kocam savaşta öldü 5 ay önce (Nüfus cüzdanını gösteriyor kocasının). Çocuklarım en büyüğü 9 yaşında. 2 ay önce geldik. Suriye'lilerle beraber geldik. Otobüsle geldik. Otobüs için para almadı bizden şoför. Kamp çok kötüydü o yüzden kalmadık orada. Önce kampa gittik, 2-3 gün kaldık, orada rezil olduk. 2-3 aile aynı çadırda yaşıyor. Biz de çıktık oradan. Gelirken çok sıkıntı yaşamadık. Evimiz yıkıldı orada, hiçbir şeyimiz kalmadı. Sınırdan geçerken bize hiç bir şey anlatmadılar bilmiyoruz. Evi tercümanlar, esnaftan kişiler buldu. Otel burası, her gün için 40 TL veriyorum. Ama birkaç gündür veremiyorum kirayı. Geldiğimde belediyeye gittim 400 TL verdiler iki ay için. 2 koli erzak verdiler. Bana kampa gitmemi söylediler. Ben de gitmek istemediğimi söyledim. Çocuklarım küçük ben de ameliyatlıyım zaten, kalkamıyorum yerimden. Çalışan kimse yok. Belediyeden aldım. Onun dışında yardım etmediler, ilgilenmediler. Buradaki Kürtler yardım ediyor bize, eşyalarımızı, ihtiyaçlarımızı onlar getirdi. Ben burada ameliyat oldum bağırsaklarım yüzünden. Yardımcı oldular bana Mardin'li, Diyarbakır'lı Kürt aileler vardı onlar yardımcı oldular, ameliyat parasını verdiler. İlk önce Şişli'ye gittim ama sonra Taksim'e gittim orada ameliyat oldum. Orada bana tercüman buldular, onlar yardımcı oldu. Sobamız yok, çocuğum hasta yaralar var vücudunda, doktor ilaç yazdı ama ilaçlarını alamıyorum, para yüzünden. Bu çocuğumun sırtında daha savaşın yaraları var. Bir de kirayı veremiyorum kaç gündür, parayı esnaftan çocuklar topluyor, ben çıkamıyorum evden ameliyat yüzünden.”

10. Görüşme (Kız çocuğu)

“3 kız, 3 erkek kardeşiz. Ben 13 yaşındayım.1,5 aydır buradayız. Pasaportla geldik ama kampa gitmedik. Gelirken yolda kimse bir şey sormadı. Belediye 2-3 defa erzak verdi ama evdeki eşyaları, battaniye vs. buradaki insanlar getirdi. Annem milletten aldığı yiyecekleri pişiyor bize onlarla yemek yapıyor. Bize kıyafet de getirdiler. Doktora gidiyoruz. Annem şimdi doktorda hatta.”

11. Görüşme (Kadın)

“Kocamın ailesi, ben ve çocuklarım ve erkek kardeşimin ailesi 3 aile kalıyoruz bu iki odada. Toplamda 10 çocuk var evde. Kız kardeşlerimle birlikte 17 kişiyiz. (Çocukların yaşları 1 ile 8 arasında değişiyor.) 2 ay önce geldik. Antep üzerinden otobüsle geldik. Suriye’den çıkarken kimse bir şey sormuyor, herkes çıkıyor yani. İş bulabilmek için geldik. Kampa gitmedik. Babam ve ayağından sakat erkek kardeşim iş arıyorlar orada bulamazlardı. İstanbul’da kimseyi tanımıyoruz. Çadırda da kalmak istemediğimiz için geldik. Evimizi işimizi bıraktık geldik. Ama buraya gelişimiz zor olmadı. Hangi haklarım var bilmiyorum, kimse anlatmadı. Buradaki insanlar yardım etti, esnaf falan. Belediye’ye kaymakama hepsine gittik. Bir kere yardım etti belediye bir daha da bakmadı. Evde çalışan yok. Yardımlarla geçiniyoruz. Belediyeden 500 lira verdiler. İHH yardım etti bize, yiyecek, kıyafet, ilaç, mama ve bez yardımı verdi. Küçük çocuğumun beyninde su toplanıyor. Hastanede Haseki’de kaldık 1 ay boyunca. Hastaneye gidince oradaki esnaf tercümanlık yapıyor. Para almadılar orada bizden. Kiramızı veremiyoruz.”

12. Görüşme (Erkek)

“5 kişiyiz 3 çocuk var. önce Halep’ten çıktık Antep’e gittik. 5-6 gün kaldık orada. Sonra da otobüs parasını halktan topladılar bize verdiler buraya geldik biz de. 2-3 ay önce geldik. Burada iş var diye buraya geldik ama biz dil bilmiyoruz diye iş de vermiyorlar o yüzden. Antep’te iş bulmak zor diye kalmadık. Kampa gitmedik. Bizim için çok zor olur. Çocuklarla çadırda yaşamak çok zor. Evimizi, eşyalarımızı bıraktık oralarda. Ben ticaret yapıyordum Suriye’de. Pasaportlarımız var. Kontrol falan etmediler ama gelirken. Esnaf buldu bize, aşağıdaki marketteki adam bize çok yardım ediyor o buldu evi de. Zaten gelen Suriye’lilerin çoğu bu otelde kalıyor. Buraya 250 TL veriyoruz. En çok da bu zor geliyor bize, veremiyoruz. Gittik belediyeye kaymakamlığa. İHH geldi ama hiçbiri yardım etmiyor doğru dürüst. Belediye bize kampa gidin diyor. Evde çalışan da yok. İş vermiyorlar ki. Çevredekiler yardım ediyor. Onun dışında yok, devlet yardım etmiyor. Çok hasta olan yok ama karım hasta şimdi. Hasta olunca gidiyoruz hastaneye oradakiler yardım ediyor, biz para veremiyoruz ki. Kirayı ödeyemiyoruz ve iş istiyoruz.”

13. Görüşme (Kadın)

“7 kişiyiz. 5 çocuğum var. Pasaportlarımızla Halep’ten Urfa üzerinden geldik ama kimse kontrol etmiyor pasaportları. 4 ay oldu buraya geleli. İş için geldik İstanbul’a. Burada kimseyi tanımıyorduk buraya gelince tanıştık Suriye’lilerle. Zaten bize burayı gösterdiler gelmemiz için. Kampta yer yoktu bizi almadılar. Hem de bizim kız çocuklarımız var. Duyduk ki kampa kız girenler kadın çıkıyor, kadınların çoğu hamile kalıyor başkasından. Biz ne için varız namusumuzdan başka. O yüzden gitmedik kampa. Gitmek de istemiyoruz. Bakın ben size

söyleyeyim belediye diyor kampa gidin, siz de şimdi gelmişsiniz söyleyin onlara gitmiyoruz kampa. Yardım da etmeyin ama kampa da göndermeyin. Gelirken çok sıkıntı yaşamadık. Evimiz, tarlalarımız, eşyalarımız, hayvanımız vardı orada. Köyümüz boşaldı. Kimse kalmadı. Kardeşlerim, Kayınbabam Irak Kürdistan'ına geçti. Bizi dövüyorlardı, kaçtık. Her birimiz ayrı bir devlete kaçtık. Amca oğullarım, kaynım bir sürü kişi öldürüldü savaşta. Haklarımızı söyleyen olmadı bilmiyoruz.Yardım eden aileler bizi bu otele getirdiler. Gelen Suriyelileri buraya getiriyorlar zaten. Geldiğimizde gittik kaymakama, belediyeye. Fatih belediyesi de geldi bir kere. Birkaç gün yiyecek, giysi getirdiler. Ama sonra kampa götürmek istediler. Biz gitmek istemedik. Kızlarımız var sonuçta. Çalışan kimse yok kocam kalp ve şeker hastası, çocuğum 13 yaşında çalışmıyor o da. Kirayı ödeyemiyoruz.”

14. Görüşme (Erkek)

“3 kişiyiz biz, ben eşim ve çocuğum. Oğlum 6 aylık. 2 ay önce Şam'dan geldik. Urfa üzerinden otobüsle geldik. Benim 1000 TL kadar param vardı onunla geldik. İş bulabiliriz diye geldik ama dil bilmediğim için vermiyorlar. Kürtlerin yanında işe başlayacaktım ama onlar da izinsiz çalıştıramayız dediler ceza yazarlarmış o yüzden almadılar. Kampa gitmedik, çünkü çadır çok zor ve ben iş arıyorum. Evim, eşyalarım, işim orda. Hepsini bıraktım savaştan kaçtım geldim. Zaten o yüzden savaş bitince geri dönmek istiyorum. Yok, çalışma iznim yok. Haklarımı bilmiyorum. Buraya gelince bu odayı gösterdiler girdik. Ayda 300 lira kira veriyorum ama bu ay ödeyemedim sadece 100 lira verebildim. Gerisi borç. Belediyeye falan gitmedim. Kimsenin karşına gidip yardım isteyemem. İnsan boynunu büküp yardım isteyemez ki. Yok çalışan yok. Ancak günlük işler yaparsam biraz geçiyor elime ama yok işte dil bilmediğimiz için iş de vermiyorlar. devletten hiç yardım almadım. Kürtler yardım getiriyorlar sağ olsunlar. Yiyecek, giysi getiriyorlar. Yatacak bir döşeğimiz yok, battaniyenin üstünde yatıyoruz. Yok, çok şükür hastalık falan yok. En büyük sıkıntımız iş bulamamak.”

15 Görüşme

“5 kişilik bir aileyiz. 3 erkek 2 kadın. En küçüğü 2 aylık olmak üzere yaşları 20,22,25 ve ailenin en yaşlı üyesi 55 yaşında. Ben 1,5 yıldır Türkiye'deyim 4 ay önce ailem geldi İstanbul'a. İstanbul'da akraba tanıdık vardı o yüzden geldik iş buluruz diye geldik. Kampta hiç kalmadık. Suriye'de Qamişlo'da yaşıyorduk gelirken hiç bir şey almadık, kapımızı kapatıp, giyecek eşyalarımızı aldık geldik. Oturma iznimiz yok yasal haklarımızı bilmiyoruz, herhangi bir bilgilendirme yapmadı kimse, yarın bizi buradan atsalar yapacak bir şeyimiz yok. Akrabaların yardımıyla kalacak yer temin ettik. Bir sağlık güvencemiz yok hastalık durumuna Kürtçe bilen komşuların yardımları ile kendi imkanlarımızla ilaç alıyoruz. Evde iki kişi çalışıyor Suriye'de tekstil işi yapıyorduk burada da buna benzer işler yapıyoruz. Çalışırken sıkıntı çekiyoruz dil bilmiyoruz paramızı geç ve eksik alıyoruz. Devletten herhangi bir yardım almadık. Ailenin en yaşlısı kalp hastası burada herhangi bir tedavi görmüyor ilaçlarını kendi olanaklarımızla alıyoruz.”

16. Görüşme

“10 kişilik bir aileyiz 6 kız 4 erkek olmak üzere en küçüğümüz 3 yaşında .3 aydır Türkiye'ye gelmişiz Suriye üzerinden doğruca Türkiye'ye geldik. Akrabalarımız

İstanbul'daydı dil biliyorlardı, çalışma fırsatı buluruz diye geldik. Kampta kalmadık duyduk koşullar kötü gitmedik. Sınırdaki sıkıntı yaşamadan geldik Qamişlo'dan geldik evimizi bıraktık geldik, yakın akrabamız yaralandı savaşta o da Irak'a gitti tedavi için. Ailede iki çalışan var, 1 yıllık oturumu var diğerleri daha başvuru yapmamışlar yasal haklarımızı bilmiyoruz. Kalacak yeri buradaki akrabalarımız buldu buradaki Kürtler yardım ettiler. Dil bilmediğimiz için devlet dairelerine gidemiyoruz. Ben ve kardeşim çalışıyoruz ama paramızı alamıyoruz bu ay paramızı almadık işten çıktık. Kanarya'da bir yer oraya gidiyoruz çalışmaya. Devletten herhangi bir yardım almadık. Annemde tansiyon var babamda kalp hastalığı var babamın tek gözü görüyor durumu iyi değil. Eşim iç organlarındaki hastalıktan dolayı unlu mamulleri tüketemiyor raporu var doktora gidemiyoruz dil bilmiyoruz herhangi bir tedavi durumumuz söz konusu değildir.”

17. Görüşme

“8 kişi 7 erkek 1 kadın çocuklar 1.7.12.14.15 yaşlarında, 28 yaşındaki genç Suriye’de askere gitmemek için Türkiye’ye ablasının yanına kaçtı. 3,5 aydır Türkiye’deyiz İstanbul’a iş buluruz çalışırız diye geldik. Kampta kalmadık, Suriye’den giysilerimizi aldık geldik evimiz her şeyimiz orda kaldı. Bazı eşyalarımızı da yol parası için sattık. Şam’dan geldik. Oturma iznimiz var ama çocukların oturma izni daha yok almadık gitmedik. Dil bilmiyoruz ki yasal haklarımızı bilelim. Kalacak yeri buradaki Kürtler buldu sağ olsunlar. Devlet dairelerine gitmiyoruz, dil bilmiyoruz ki. Bir tek ben çalışıyorum tekstil işi yapıyorum. Devletten herhangi bir yardım almıyoruz, muhtara başvurduğum oturum istiyor oda yok bir şey vermediler. Çocuklar hastalandı buradaki komşulardan ilaç aldık.”

18. Görüşme

“Üç kişiyiz ben eşim ve iki yaşında bir çocuğumuz var. Beni askere almaya çalıştılar ben de önce Qamişlo’dan Kızıltepe’ye daha sonra İstanbul’a kaçtım 5 aydır buradayım. Akrabalarım buradaydı onun için geldim. Kampta hiç kalmadık buraya kaçtık. Biz Halep’teydik önce 1 yıl öncesinde Qamişlo’ya gelmiştik, ben askerliğimi 10 yıl önce yapmıştım savaş başlayınca beni askere çağırdılar bende kaçtım gelirken giyecek eşyalarımızı aldık geldik. Kalacak yerleri yok şuan akrabalarımızın yanında kalıyoruz.. Devlet dairelerine hiç gitmedik. Ben çalışıyorum tekstil işinde akrabalarımızın yanındayız devletten hiç yardım almadık. Çocuklar için de herhangi bir yardım almıyoruz, hastalandığında çocuklara burada kaldığımız ailelerin yardımları ile tedavi ettiriyoruz. Sağlıkla ilgili bir problem yaşadığımızda buradaki Kürtler var onlar bize yardım ediyor herhangi bir ihtiyaçta ise kendimiz temin ediyoruz.”

19. Görüşme

“5 kişilik bir aileyiz 2 kız 3 erkek. 5 aydır Türkiye’deyiz Qamişlo’dan Mardin’e geldik. İstanbul’da akrabalarımız vardı onun için geldik. 5 aydır buradayız. Kampta kalmadık direk buraya geldik, kampta duyduk çok kalabalık koşulların kötü olduğunu duyduk. Gelirken bir sıkıntı yaşamadık yol parası akrabalarından aldık evimizi bıraktık üzerimize giysimizi giydik kaçtık. Sadece benim oturmam var 1 yıllık, yasal haklarımı bilmiyorum kimsede bilgilendirmedi. Kalacak yeri

İstanbul'a daha önce gelmiş bir akrabam vardı onlar yardım etti, bir Kürt arkadaş ev verdi. Devlet dairelerine hiç gitmiyorum dil bilmiyorum gidip ne yapacağım. Ben tekstilde çalışıyorum. Devletten herhangi bir yardım almadık dil de bilmediğim için hiç gitmedim. Sağlık sorunlarımız oluyor olduğunda buradaki Kürtlerden ilaç temin ediyoruz."